

מתיקות השבת

יו"ר ע"י קהל רובלין בארה"ק

בראשות הגה"צ רבי מנחם ברוך יאזוע שליט"א
תלמידו של פוסק הדור בעל "שבת הלוי" זצוק"ל

◆ משיחורנו של מורינו הגה"צ שליט"א ◆

ירושלים של מטה וירושלים של מעלה

מתיקות הניסים

— מכתבים למערכת —

שמחה שהצילה מגנבה

אל מערכת הגליון 'מתיקות השבת' שלום וברכה. אשמח מאד אם תוכלו לפרסם את המעשה הבא:

לפני כמה שנים עברתי מהשכונה שבה התגוררתי לשכונה אחרת, בגלל שיש בה מעלה חשובה שהיא שכונה שקטה, כי חשוב לי שהילדים יוכלו לישון בכל לילה בשעה מקדמת.

בשבוע שעבר ביום רביעי, אחד השכנים ערך שמחת שבע ברכות למשפחה של חבר שלו. עד השעה תשע בערב נתתי להם לשרי כהרגלם בלי שום הערה, אף על פי שהילדים שלי ישנים בכל יום לכל המאוחר בשעה שמונה בערב.

כשהגיעה השעה תשע ועדיו השירים מפריעים לילדים לישון, נגשתי לביתו של השכן ובקשתי לסיים את הארוע, אף השכן חזר לי בפנים ולא התיחס אלי כלל. בשעה עשר נגשתי אליו בשנית ושוב פעם הוא חזר לי בפנים ולא השתנה כלום.

חזרתי הביתה בכעס גדול, אשתי תחיי הבינה את המצב וחזקה אותי מאד ואמרה: 'הרי זה דבר נדיר שקורה כזה דבר, אם כן לא שונה לנו לפתח מריבה עם השכן בשביל לילה אחד שהילדים לא ישנו בזמן. איה שהוא דבריה התמקלו על לבי והחלטתי לשתק.

מזבח בירושלים של מעלה ושם מלאך מיכאל מקריב קרבנות, ומבאר במדרש (מוכא פתוס' שם), שהקרבנות שמיכאל מקריב הן נשמותיהם של הצדיקים, ויש לפרש זאת, שכשם שהקרבנות מנתחים את אבריהם ומתבוננים בכל החסד שה' גומל עמנו באברים כאלו שבגופנו, כך בשמים מלאך מיכאל מנתח את נשמות הצדיקים, ומבחין כמה אותו צדיק היה דבק בה' בכל אבר ואבר מאבריו והשתמש בהם לעבודת ה'.

וכעת יתבאר ענין כפילות הפרשיות, שבפרשיות תרומה-תצוה הקב"ה למד את משה רבנו על ההר את 'התורה' של המשכן וכליו, וזה כנגד ירושלים של מעלה שהיא ירושלים רוחנית, ופרשיות ויקהל-פקודי שבהן מבארת 'עשית' המשכן בפעל, הן כנגד ירושלים של מטה שהיא ירושלים באפן מעשי, והתורה רוצה ללמדנו שעלינו לכוון את העבודות שאנו עושים בירושלים של מטה לפי פנינת העבודות שעושים בירושלים של מעלה.

מתיקות השבת

ועל כן הפרשיות השניות מתחילות בציווי השבת, שלכאורה יש להבין מדוע הצטוו כאן על השבת? ועוד, הרי את השבת היו שומרים כבר במצרים, כמבאר במדרש (שמו"ר יח), שהיו לעם ישראל מגלות מאבותיהם שהיו משתעשעים בהן בשבתות, ואחר כך נצטוו על השבת בקמרה? אלא דהנה מעלת השבת אינה

"אלה פקודי המשכן". ידועה השאלה מדוע נכפלו פרשיות המשכן, שהתורה מפרטת בפרשיות תרומה - תצוה את הצווי שה' אמר למושה כיצד לעשות את המשכן וכליו, ובפרשיות ויקהל - פקודי התורה חוזרת ושונה את עשית המשכן בפעל לפרטי פרטים, וכבר תרצו בזה תרוצים רבים וכגון מה שתתרוצו שהקב"ה רצה ללמדנו את מעלת התורה על הלמוד, שקל דבר שלומדים, צריה לחזור ולשגן אותו.

ונראה לבאר עוד, לפי מה שאמרו חז"ל (תענית ה'): 'אמר הקב"ה, לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה', שזמן בדברים אלו שהקב"ה מבטיח שהוא יתן לנו את ירושלים, וכיום אנו לא רואים עדין שזו שנגנו לגמרי, אבל הדבר דומה לאדם שעוסק בתורה ואינו מבחין את מה שהלמוד פועל בתוכו, כך ישועתם של ישראל קמעא קמעא, וכדברי חז"ל בירושלמי (ברכות ד) שהמשילו זאת לאגלת השחר, שכמו שהשמש זורחת לאט לאט, כך תהיה הגאלה, כפי שהיה בזמן מרדכי ואסתר, שקל צרה שהיתה להם, כגון לקיחת אסתר לבית אחשורוש הרשע, עלית המן לגדלה, גזרתו הקשה והכנת העץ למרדכי, לפתע ברגע אחד הפל התהפך לטובה 'ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאייהם'.

קרבנות של נשמות

ואמרו חז"ל (בנחות קי. וברש"י שם), שכשם שהיה מזבח בירושלים של מטה, כך יש

« המוסד המעשה בעמוד ד

פניני אגדה

• הרה"צ ר' אליהו קאהן שליט"א
משגיח דרשיבתנו •

הודאה בימי שמחה

כ'שם שמשונכנס אב ממעטיו בשמחה קר משונכנס אדר מרבין בשמחה. חשבתי בס"ד לבאר זאת בדרך הרמוז, והנה לכל חדש יש את המזל שלו, חדש אב הוא מזל אריה, רמז למדת היראה, על דרך שגאומ"ר: "אריה שאג מי לא יירא" וחדש אדר הוא מזל דגים, רמז למדת הרחמים, שהקב"ה מתנהג עמנו בחסד ורחמים כדגים השרויים במים הרמוזים לחסד.

ולזה כונו חז"ל, ששם שמשונכנס אב ממעטיו בשמחה, כלומר, קשם שבזמנים של יראה מפחד ה' ומחדר גאונה, אנו ממעטין בשמחה ועוסקים בתעניות וצווקים לפני ה' כמבאר ברמב"ם, קר משונכנס אדר מרבין בשמחה, כלומר, שבזמנים של רחמים עלינו להרבות בשמחה ולא לחסד את פינו מהודאה לה'.

ואת שני הזמנים הללו אנו רואים במגלה, שבתחלה כאשר נגורה הגורה להשמיד הרג ולאבד את כל היהודים, כתוב על מרדכי הצדיק: "ויזעק וזעקה גדולה ומרה", ולאחר מכן כאשר התבטלה הגורה והתהפך הבגלגל ששלטו היהודים באויביהם, אז "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון וקיר", ויעשה אתו יום משתה ושמחה.

לבנות את המשכן הפרטי שבלבו, אלא אם כן הוא ענו ומרגיש שהוא טפל, וכמו כן "את" לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב:), שפדי לבנות את המשכן בלבנו, צריך לקבל דעת תורה מתלמידי חכמים צדיקים.

ובין שתי פרשיות הצווי על המשכן לבין שתי פרשיות עשית ובינית המשכן בפעל, נכתבה פרשת "כי תשא את ראש בני ישראל", שפרשה זו היא כנגד האדם שאותו סופרים בפרשה זו, ללמדנו שבין ירושלים של מעלה לבין ירושלים של מטה יש את האדם, ואינא בגמרא (נה"ג), שמשביעים כל אדם לפני ירידתו לעולם הזה שיהיה צדיק ולא יהיה רשע, ויש לפרש שהנשקמה אינה רוצה לרדת לזה העולם המלא בנסיונות וחשכות גדולה, ולכן משיבים אותו שירד לזה העולם בעל כרחו, כמו ששינוי: "על פרח אהה חיי, ואומרים לו שיהיה צדיק ולא יהיה רשע."

ולכן נכפלו הפרשיות, שהפעם הראשונה מלמדת על מה שהנשקמה מתענגת בירושלים של מעלה, ואינה רוצה לרדת לזה העולם, והפעם השנייה היא על מה שאדם יורד לעולם הזה ועובר את כל הנסיונות, כאשר גופו המגשם מושך אותו לעניני העולם הזה, והוא מתגבר על הנסיונות ובונה משכן לה' בלבבו.

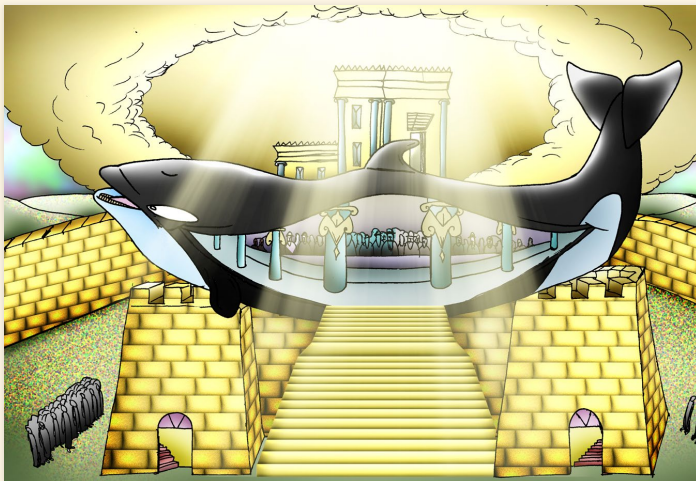
רק שלא להבעיר אש ושללא לעשות מלאכות האסורות ביום השבת, אלא מטרת השביתה מעשית מלאכות בשבת, היא כדי שנהיה פנויים להתבונן בחסד כל הבריאה, ובפרט בחסד בריאת האדם שנברא בערב שבת, ובכל אדם יש חסדים רבים לאין ספר.

ולכן על השבת הצטוו לפני כל מצוות התורה, ללמדנו שעשית המצוות בשלמות תהיה כאשר אנו מתבוננים קדם במעשי ה', וקר נכונ את מצוותינו כראוי, לאהבה את ה' על ידו, ואפילו קשאדם עוסק במעשים שהם לכאורה לא מצוות, כגון קשדואג לפרנסת ביתו, יתבונן בהקמנותו הגדולה של ה' שדואג לפרנס את כל העולם כולו, שלא זו בלבד שברא את העולם בששת ימי בראשית, אלא הוא ממשיך ומקיים את העולם בכל רגע ורגע, וקר כל מעשיו יהיו מלאים באהבת ה' ויקבל על קר שקר.

איך בונים משכן בלב?

ולכן קדמה השבת לבניית המשכן, ללמדנו שרק על ידי ההתבוננות במעשי בראשית אפשר לבנות את המשכן, ותבת "את" נכפלה בפרשיות אלו פעמים רבות, ומובא בכמה מקומות בגמרא (קדושין נו: ב"ק מא: ועוד), ש"את" הוא מלשון טפל, ולפי זה יתבאר שבתבת "את" מלמדת, שאדם אינו יכול

מתיקות ירושלים הבנויה

בציור שלפנינו אנו רואים את העיר ירושלים הבנויה עם חומותיה המאירות, כאשר סכת עורו של ליתנו מפארת אותה והצדיקים יושבים בה ונהנים מזיו השכינה בירושלים של מטה שתבנה בשלמות לעתיד לבוא.

על הקשר בין ירושלים של מעלה ומטה לבין כפילות פרשיות המשכן תוכלו לקרא במאמר הראשון שבגליון זה (מעמוד א והלאה).

• הרה"ג ר' יוסף סאנדר שליט"א •

דין בן עיר וכו' כרך

להמשך משבוע הקודם, תמצית דין בן עיר וכו' כרך לפי השו"ע (תרפח ה) ומשנ"ב (שם סי' י"א) בן עיר שהלה לכהן כפאשר בדיעתו לחזור למקומו בכהן של יום י"ד שהוא זמן קריאה של העיריות, עליו לקרא בי"ד אף על פי שלאחר מכן רוצה שהוא מכח להתעבב בכהן ואינו נקרא בשם בן כרך. אבל אם לא היה בדיעתו מתחלה לחזור לעיר אלא לאחר שאירע השחר ביום ט"ו שהוא זמן קריאה של הכרעים, אז חל עליו שם מקור וקורא עמהם ביום ט"ו, ואפילו אם אחר כך חזר לעירו בט"ו קדם שהאיר היום, קורא בט"ו אף אם הוא בעירו, פיו שפך היתה דעתו מתחלה, וזהו דינו של בן עיר, שתמיד דעתו היא הקובעת אם להחשב בן עיר או בן כרך.

יכמו בו גם בן כרך שהלה לעיר, על פי רב מה שהיתה דעתו מתחלה היא הקובעת אם להחשב בן כרך בעודו בעיר, שאם מתחלה היתה דעתו לחזור למקומו בכהן כבר בליל י"ד קדם שאירע היום של י"ד שהוא זמן קריאה של עיר הפירות, שם בן כרך עליו, וקורא את המגלה ביום ט"ו, אף אם לבסוף הוא התעבב בעיר וחזר לכהן רק לאחר שהאיר יום י"ד. ואם לא היה בדיעתו של בן כרך מתחלה לחזור מהעיר, אלא רק לאחר זמן קריאה שלקם שהוא יום י"ד בבקה, אז נקרא שמו פרוז בן יומן וחלה עליו חובת הקריאה ביום י"ד.

אך בכו כרך ישנו דין מיוחד, שאם למעשה הוא חזר לכהן קדם שהאיר היום בי"ד בבקר שהוא זמן קריאה שלהם, כאן כבר לא מועיל מה שהיתה דעתו מתחלה להשאיר בעיר, אלא מה שעושה בפעל מרע את דינו, ועל כן אפילו שמעיקרא היתה דעתו להשאיר ביום י"ד בעיר, אם בפעל חזר לכהן קדם שהאיר היום של י"ד, אינו נחשב פרוז בן יומן, אלא שם מקור עליו וקורא בט"ו.

הכלים לקיום התורה. וכן הוא בכל מצוה, כגון במצוות קדושים, שאדם יכול לעסוק בלמוד מסכת קדושים, אך

שהתועלת באהל המשכון היא שיהיה בתוכו את ארון הברית והפרובים, כך התועלת באהלה של תורה - שאדם יזכה להיות מוכן וראוי לשא אשה.

העטיפה והמתנה, מה העקר?

ועל כן, פאשר משה רבנו דבר עם בצלאל על בנית המשכון, הוא הקדים לדבר עמו על כלי המשכון, כדי ללמדנו שהעקר הוא שאדם ישא אשה ויחיה עמה חיים של תורה בשלום ובנעימות ובלי לגרם לה צער חלילה, וזהו כמאן דאמר: ישא אשה ואחר כך יעסק בתורה, אלא שבצלאל בנה קדם את המשכון, והספימה דעתו לדעת הקב"ה שאמר לבנות קדם את המשכון, כי מה שמשה רבנו הקדים לדבר על הארון והפרובים זוהי דרגה גבוהה שאדם זוכה להעריף את אשתו, ואי אפשר להתחיל בדרגה זו אצל המון העם, אלא צריך להתחיל עם בנית המשכון שהיא כנגד אהלה של תורה, שעל ידי כך יגיעו להעריף ולכבד את האשה.

וכשם שמשה הקדים את כלי המשכון לבנית המשכון, כך את לוחות הברית הקב"ה נתן בעצמו למשה רבנו ואלו את הארון המפאך של הלוחות [שהוא כעין משכון ללוחות], הקב"ה לא נתן לנו אלא צוה אותנו לבנות אותו בעצמנו, ללמדנו שהקב"ה נתן לנו את הנשמה והעקר של החיים, ועלינו לבנות לזה את העטיפה והכלי הנכון שיש לו ערך גדול בעיני האדם, שהרי טבע האדם שהוא מתפעל מהעטיפה שסביב המתנה יותר מעצם המתנה שבתוכה.

להנדס בית או לבנות בית?

ובצלאל שבנה את המשכון, שמו מרמז על כך, שהרי בצלאל הוא מלשון צל שהוא כדגמת העטיפה, וכדגמת ארון הברית שהוא מתלונה למתנת הלוחות בעצמם. ולכן במעמד הר סיני הקב"ה נתן לנו את התורה בעצמה, ולא נתן לנו את הכלים של קיום המצוות, כדי שאנו נעבד על כך בעצמנו, לבנות את

"ובצלאל בן אורי בן חור למשה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה". רש"י עומד על כך, שרואים שפאשר הקב"ה צוה את משה לבנות את המשכון וכליו, צוהו קדם לעשות את המשכון ואחר כך לעשות את הכלים, אבל פאשר משה רבנו אמר לבצלאל לבנות את המשכון, הוא אמר לו קדם את הכלים ואחר כך את המשכון, ולמעשה בצלאל בנה קדם את המשכון ואחר כך בנה את הכלים.

ורש"י מביא, שבצלאל טען למשה רבנו שמנהג העולם לבנות קדם בית ואחר כך להקניס בו פלים, ומשה רבנו משיב לו 'שמה בצל אל היות?!' כלומר, האם היות בצל ה' ושמעת שאכן כן? צוה לעשות קדם את המשכון ואחר כך את הכלים?! וצריך באויר, מדוע מתחלה פשמשה רבנו דבר עם בצלאל על בנית המשכון, הוא הופך את הסדר שאמר לו ה'?

מה קודם, התורה או האשה?

ונראה לבאר זאת בהקדם מה שמצינו שתי שיטות בגמרא (קדושין כט.), האם יעסק אדם בתורה ואחר כך יעסק אשה או ישא אשה ואחר כך יעסק בתורה, והנה בנית המשכון מסמלת על אהלה של תורה שדרשו חז"ל (שבת פג.): 'אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה', והינו שאדם נשא באהלה של תורה ולא יוצא לעסק בעניני העולם הזה, ובנית כלי המשכון הם כנגד הבית היהודי, שהפרובים הם כנגד האיש והאשה (יומא נד.) והשלחן בבית הוא כנגד המוצב שמכפר על האדם (מנחות טז.) וכן על זה הדרך.

והקב"ה צוה על המשכון ותחלה, ללמד שאהלה של תורה קודמת לבנית הבית של האדם על ידי הנשואין, וכמאן דאמר יעסק בתורה ואחר כך ישא אשה, שעל כן בן שמונה עשרה לחפה' ולא קדם לכו, בשביל שעד הגיל הזה האדם יקנה הרבה תורה ויראת שמים באהלה של תורה, אלא שבתכלית התורה היא שאדם ישא אשה, כי כמו

ג' ארונות על שום מה?

עצה מתוקה

"ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דו חרש וחשב ורקם בכתבך ובארנמן ובתולעת השני ובשש", המילה חרש מלמדת שלא הליאב היתה מדה טובה מאד, שעשה את מעשיו בהשקט ולא עשה רעש ממעשיו כדי שיכבדו אותו, ובזכות זה היתה לו סייעתא דשמיא להיות חרש וחשב בכניית המשכן, וכדרך שנאמר: "ואת צנועים חכמה".

מתיקות שיחי

רבנו של עולם, זכנו להשכיל לעשות את מעשינו הטובים בהשקט ובהצנע לכת ולא בקול רעש גדול כדי לקבל על כך כבוד, וכך נזכה שתהיה לנו סייעתא דשמיא לקבל מאתך חכמה ודעת נכונה כיצד לעשות את מעשינו הטובים כראוי, ונעלו מעשינו לרצון ולנחת רוח לפניך, ונזכה בכך להשיב את חרון אפך מעלינו, כמו שכתוב: "מתן בסתר יכפה אף", ותתנהג עמנו במדת החסד ובמדת הרחמים, אמן סלה.

אין לקר ערך אמת עד שפועל ישא אשה, וזאת כמו שלא די מה שאדם לומד אף מהנדסים ובונים בית, עד שיבנה את הבית בפועל.

ולפי זה יבאר מה שמשה רבנו אמר לבצלאל תחלה לבנות את כלי המשכן, כי כלי המשכן מסמלים על המצוות בעצמן וזה העקר, כדגמת הלוחות בעצמם שהקב"ה נתן, ובצלאל לא חלק חלילה על משה רבנו, אלא הוא טען את טבע בני האדם הפשוטים שאינם מעריכים את כלי המשכן - המצוות עצמן, אלא אם כן יש סביבם תפאורה יפה של משכן נאה.

מזה ומזה אל תנח ידך...

ומשה השיב לו 'בצל אל היתך?!' כלומר, אני רואה שהקב"ה שם בלבך לדרש לעשות את הצל הנאה למצוות כדי לכבד אותן, ולכן הספים עמו משה רבנו.

ומכך שמשה רבנו צוה תחלה את בצלאל על עשיית הפלים, משמע שבראש ובראשונה עלינו לדאג לעקר המצוות, שהוא אהבת ה' ויראתו, וזה שפועל היה צריך לבנות קדם את המשכן שהוא העטיפה של המצוות, מלמד אותנו שצריך להתחזק בקיום המצוות כפשוטו בכל פרטיהן כראוי, ו"טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח את ידך כי ירא אלוקים יצא את פלם".

ובתורה פתוב לעשות ללחות הברית ארון עצי שיטים ולצפותו בזהב מבית ומחוץ, ומשה רבנו קיים זאת על ידי שעשה שלשה ארונות: ארון של זהב מבחוץ, ארון של עצי שיטים באמצע, וארון של זהב מבפנים, והארון של זהב מרמז על הרוחניות של המצוות שהן העקר, ולכן בתחלה יש ארון של זהב, ללמד שהרוחניות של המצוה היא עקרה, ולאחר מכן יש את ארון העץ שמסמל על קיום המצוה בפועל, ולאחר מכן יש את ארון הזהב שמסמל שוב על הרוחניות של המצוה שבה צריך לעסק קדם שנגשים למצוה ואחרי שעוסקים בה.

עוד למוד יש לנו מהאמור, שלפעמים בחור טרם שהגיע לפרכי השדוכין, רואה התנהגות לא נאותה בין אביו לאמו, כגון שאביו אינו מכבד את אמו, ועליו בזמן פזה לרכש ולקבע קנין בלבד, שהוא יכבד את אשתו, אף על פי שעדיין אין לו בית, ובזה הוא בונה קדם כל את הפלים - את שני הפרובים שמסמלים על השלום בין איש לאשתו, ואחר כך הוא נעשה ראוי לבנות את ביתו ומשננו, ולפעמים זה להפוך, שבתחלה אדם מקיים את המצוות, ולאחר מכן הוא קונה את הרוחניות השייכת לאותה מצוה.

המשך מתיקות הניסים

אך הגיעה כבר השעה אחת עשרה בלילה ועדיין יש רעש והקידים לא מצליחים לישון, אמרתי לאשתי: 'אני יוצא וצועק עליך, אכל אשתי מנעה זאת ממני בכל תקוה למעשה גם בשתים עשרה בלילה הם עדיין עשו רעש גדול ורקודים.

חלק מילדי כבר נרדמו מהעיפות הגדולה שכבר היתה להם בשעה כזאת, וחלק מהם עדיין נשאר ערים. אני בעצמי שכבתי במטה מיאש מהמאצב המביר הזה, עד שאחרי השעה שתים עשרה וחצי בלילה הם סימו את הארוע ואני נרדמתי בבקר כשהלכתי להתפלל בבית

אותי שהשודדים לא גנבו את הרקב שלי, כי כבר לפני כמה ימים נגמרה לי שנת הבטוח על הרקב, ועדיין לא חדשתי אותו.

השבוע הזה ביום ראשון, הגיעה השמועה שהשודדים נתפסו והתברר שהם גנבו כמה רקבים כאלו בשכונה שלנו, מכאן אזור שהיה שמט ללא תנועה של בני אדם... כעת הבנתי את גדל הנס, שדוקא הרעש הגדול והתנועה של האורחים של השכן שלי שהיתה באותן שעות, הם אלו שעמדו להציל אותי מהפסד גדול של ממון.

ח. ע. ניו יורק

הקנסת, פגשתי לאחר התפלה את השכן הזה והוא ברה אותי יפה ב'בקר טוב'... הבנתי שהוא עושה זאת על מנת להחליש את דעתי, לכו המשכתי לביתי כאלו אני לא רואה אותו כלל, וכמוכן בלב היתה לי אכזבה גדולה ממנו.

כשעברתי ברחוב הסמוך לבית הקנסת, ראיתי אספה של אנשים, שאלתי מה ארע? והסבירו לי שבסביבות השעה שתים עשרה בלילה נגנב שם רכב ימרי, לאחר ברור התברר לי למי נגנב הרקב ומדבר ברקב שהוא דומה גדיוס לרקב שלי, שידוע שהנגבים אהבים לנגב את הרקבים האלו. הדייתי מאד לה שהציל